

ارتباط بین فاکتورهای جمعیتی و استئوپروز در دوران پس از یائسگی در زنان شهری ایرانی

افسانه کرامت (M.Sc.)^۱، علیرضا خلیلی فرد (M.D.)^۲، حسین ادیبی (M.D.)^۲، آرونیه چوپرا (M.D.)^۳، وینایا کونجیر (M.D.)^۳، بوشان پتواردهان (M.D.)^۳.

۱- کارشناس ارشد، دانشکده علوم بهداشتی، دانشگاه پون، پون، هند.

۲- پزشک عمومی، مرکز تحقیقات غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران، تهران، ایران.

۳- متخصص داخلی، مرکز بیماری‌های روماتولوژی، پون، هند.

چکیده

مقدمه: فاکتورهای جمعیتی متعددی در کشورهای در حال توسعه مانند بالا بودن میزان بیسوادی یا سطح اقتصادی-اجتماعی پایین به عنوان موانع پیشگیری از استئوپروز در نظر گرفته می‌شوند. ولی در زمینه ارتباط بین سطح اقتصادی-اجتماعی و استئوپروز در این کشورها مطالعات محدودی انجام شده است. هدف از انجام این مطالعه بررسی ارتباط بین فاکتورهای انسانی و استئوپروز در زنان شهری یائسه بوده است.

مواد و روشها: روش مطالعه شاهد-مورد بوده و به صورت ثبت مورد و مصاحبه انجام پذیرفته است. اطلاعات در دو مرکز اندازه‌گیری تراکم استخوان در تهران (مرکز سنجش تراکم استخوان بیمارستان شریعی به عنوان مرکز دولتی و مرکز سنجش تراکم استخوان مهراد به عنوان مرکز خصوصی) طی دوره زمانی خرداد ۱۳۸۱ تا تیر ۱۳۸۲ مورد استفاده واقع شدند. گروه مورد شامل ۱۶۳ زن یائسه دارای پوکی استخوان بودند که دانسیته ستون فقرات و فمور آنها در هر دو مرکز به شیوه DEXA و توسط دستگاه لونا اندازه گرفته شده بود. گروه شاهد نیز از همین مراکز انتخاب شدند و از نظر نسبی با گروه مورد هماهنگ شدند. تحلیل داده‌ها بوسیله نرم افزار آماری SPSS (10) انجام شد. ارتباط بین عوامل خطر و استئوپروز به وسیله Odds Ratio مورد سنجش قرار گرفت. برای مقایسه میانگین از T-test و برای مقایسه فراوانی توزیع متغیرها از آزمون χ^2 استفاده شد. سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج: تفاوت نسبت با حدود اطمینان ۹۵٪ برای عوامل خطر ساز انسانی استئوپروز به این ترتیب است: بیسوادی (افرادی که مدرسه نرفته‌اند) ۳/۴ (۷ و ۱/۶۴) در هر دو مرکز، ۲/۳۱ (۵/۰۶، ۱/۰۶) در مراکز دولتی، ۱۲/۱۸ (۱۰۵/۵۷، ۱/۴۱) در مراکز خصوصی، بیسوادی شوهر ۵/۰۹ (۱۸/۱۲، ۱/۴۳) در هر دو مرکز، ۴/۷۶ (۱۳/۶۹، ۱/۰۴) در مراکز دولتی، شغل (خانه دار بودن) (۲/۵۰، ۰/۹۷) در هر دو مرکز، ۳/۵۰ (۱/۱۹، ۲/۰۴۱) در مراکز دولتی، پس از هماهنگ کردن سن، وزن، قد و سایر فاکتورهای مهم مثل سن یائسگی، سن منارک و ... تمام فاکتورهای بالا، همچنان با اهمیت باقی ماندند. سایر فاکتورهای جمعیتی که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفتند شامل شغل بیمار در مرکز خصوصی، شغل همسر و وضعیت تاهل در هر دو مرکز، ارتباط معنی‌داری با استئوپروز نداشتند.

نتیجه‌گیری: بی‌سوادی و پایین بودن سطح تحصیلات (کسانی که کمتر از ۶ سال به مدرسه رفته‌اند) به عنوان عوامل خطر ساز (ریسک فاکتور) در هر دو مرکز خصوصی و دولتی تهران با استئوپروز مرتبط بود. در این مطالعه مشخص شد که ارتباط قوی بین شغل و استئوپروز به عنوان عوامل خطر ساز وجود ندارد (به خصوص در مراکز خصوصی، که در این مراکز گروه‌های بالاتر اقتصادی اجتماعی بیشترند). تحصیلات بالا یک فاکتور محافظت کننده در مقابل استئوپروز در هر دو مرکز شناخته شد.

کل واژگان: استئوپروز، عوامل خطر ساز، فاکتورهای جمعیتی، و یائسگی.

آدرس مکاتبه: دکتر حسین ادیبی، مرکز تحقیقات غدد درون‌ریز و متابولیسم، طبقه پنجم، بیمارستان دکتر شریعی، خیابان کارگر شمالی، تهران، ایران.

پست الکترونیک: emrc@sina.tums.ac.ir